

en dita nau» a. 1394 (*InuLC*); i un altre no sé si igual, però del mateix any, en Jal, *Gloss. Naut.* 1483a, que serà bo de consultar directament perquè dóna explicació tècnica i altres dades històriques d'aqueixa vela, catalanes i estrangeres, s. v. *treu, tréou, triou, tryeu* i *tref. Mudar lo treu*, pròpiament posar una altra espècie de vela, figuradament 'mudar de procediments de conducta': «Vent-la mudable / e variable, / mudí lo *treu*: / pensí, per preu, / que la-m compràs, / e la-m tiràs / ---», JRoig (*Spill*, 2911, veg. més, ací a *TIRAR*); amb *variable* hi ha al·lusió conjunta a la *donna mobile*..., i als vents variables. Veg. encara dades posteriors en els *DAG*. i *AlcM*.

Sobre la forma, a propòsit de l'ús en la seva novel·la marina *El Rem de Trenta-quatre*, Ruyta (1903) explica: «el *treu* consisteix en una lona que, amarrada a l'arbre mestre, s'estén, a tall d'ala de teulat, en davallada cap a proa, on es lliga per dos caps, a borda i borda» (*Pinya de Rosa* II, 80); «va governar resolta-ment a riscos de bolcar la barca, que, amb el *treu*, no és manejable sinó vent en popa, va orsar a la desesperada ---», id. id., 98.6; i Alart, *InuLC*: «employé à Banyuls, un *treu* pour désigner une voile carrée (petite)».

Del català el mot va passar al cast. *TREO* (*DCEC/DECH*), on n'hi ha una cita de 1492, «una vela redonda que se usa en la galera», a. 1587, en Lope de Vega, «vela quadra --- quando hai mal tiempo ---», *DAut.* Zaccaria (s. v. *borda*) sospita que l'it. *treo* que no troba fins a uns estatuts de 1562, on es preceptua que «i vascelli --- portino il bastardo grande, la borda, il *treo*, il trinchetto» (avui és peculiar a Gènova, Liorna i Pisa, segons Prati) sigui manlleu espanyol (com *borda* i *trinchetto*), que cal entendre com a català: així ho indica l'ús per tot el Sud, fins a Manfredònia com a vela quadrada (Rohlf, *ZRPb.* xli, 455).

També it. *trevo* «vela di maestra» en Bart. Crescenzo (1602), el qual degué pendre's directament del francès, i és venecià, d'on va passar al sbcr. (*trëvo*, a Trogir *treva*, Skok, *ZRPb.* liv, 499). Del català, o de la llengua d'oc, va retornar ocasionalment a l'ús francès (*treu*, a. 1525, Jal), i de més a més va passar al gall. i port. *treu*, on apareix a les *Cantigas* d'Alf. X, «movian de rrijo aos *treus* alçados» port., a. 1351 (Mettmann, *RFgn.*, 1962, n.º 74, p. 58), així com en dos textos gal·lescs del S. xiv (*Mir. de Sgo.*, 32.8) i *Crònica Troyana* («singlarò a rremos et a *treu*» II, 252.4).

De tota manera és probable que aquest mot català (segons sembla també oc.) es vagi pendre del fr. ant. *tref*, que està ben documentat des del S. xii (Wace), primer com a nom del treu o vela de fortuna, i més tard com a denominació de qualsevol mena de vela (veg. Jal, s. v.); en efecte aquest mot francès sembla ser idèntic al fr. ant. *tref* 'tenda de campanya' «pavillon», que lògicament degué ser el sentit primordial Sospita fortificada per l'oc. ant. *trap* que només significa 'tenda de campanya', i es troba ja alguns cops en trobadors clàssics (Rayn.) i ja en la *Chansó d'Antiocha* (c. 1200): «Cant vi los Sarazís e venir e anar, / pels *traps* e per las tendas au lo mazan levar / e los tabors

bruir e los grailes cornar / ---» (Appel, *Chr.*, 6.186); algunes vegades pren el sentit general «demeure» (*PDPF*), i encara que no fou català l'usaren algun cop poetes nostres de llenguatge aprovençalat.¹

L'etimologia d'aquest mot gal·lo-romànic és dubtosa. M-Lübke (*REW*₁, 8861) suposava com a punt de partida un germ. *TRAPP, si bé reconeixent que l'ags. *traef* 'tenda', en què volia fundar aquest ètmon germànic, no corresponia a la base fonètica TRAP postulada per la llengua d'oc (la -f ags. hi seria inconciliable); la idea que els mots gal·lo-romànics vinguessin del llatí TRABS 'biga' (d'on 'pal de tenda' i després 'tenda') la rebutjava M-Lübke fundant-se precisament en l'oc. *trap*, amb la raó innegable que una -b' darrere vocal hauria donat -y en llengua d'oc.

No obstant, com va observar Kluge (*Heidelberger Sitzungsber.* VII, § 12, 14-15), l'única cosa que s'hauria pogut admetre, des del punt de vista germànic, fóra un *TRABU, representat per l'ags. *traef* (pl. *trafu*), ja documentat en el S. VIII, i en un b. ll. *trabum, travum*, documentat en glosses des de la mateixa centúria. Frings, *Germania Romana*, 96, va postular un germ. *TRAB, fundant-se en aqueix mot anglo-saxó, i en l'esc. ant. *trof* 'voraviu, serrell', noruec (més que danès) *trave* 'fibra', 'parrac', isl. mod. *traf* 'drap de tela blanca' (veg. Falk-Torp, *Norw.-Dän. Etym. Wb.*, *trave* II, pp. 1280-1); a base d'aquestes dades M-Lübke ho rectifica (*REW*₃, 8823a) en un «germ. *TRABUM» (sense callar una reserva per la forma ags.; i traint, amb aquesta forma allatinada, la seva hesitació); i Gamillscheg (*Rom. Germ.*, p. 187) envida amb un francisc *TRAFU.

Tot això és molt incert, no gaire cosa més que garrotades de cego: les citades formes escandinaves tenen sentit molt diferent (sobretot el de l'esc. ant., que lògicament hem de suposar bàsic) del mot francès i anglo-saxó, i tractant-se d'un mot tan curt és per tant fàcil que siguin mers homònims. Per altra banda, per suposar que es tracti d'un mot germànic Frings es funda en l'afirmació de M-Lübke que no pot ser romànic.

Ara bé, aquí tenim un cercle viciós, com sigui que M-Lübke per la seva banda recolzava en l'opinió dels germanistes; i pel que fa a l'argument de M-Lübke que l'oc. ant. *trap* no es pot explicar pel ll. TRABS (Jud s'havia limitat a dir, *ASNSL* cxx, 85, que era «difícil fonèticament» la identitat amb oc. *trau* 'biga', afegint-hi dades i bibliografia), perd valor des del moment en què s'oposa ni més ni menys al suposat germ. *TRAB o TRAFU, que haurien donat *trau* i no pas *trap* en llengua d'oc; si, doncs, el mot fos d'origen germànic, ens veuríem obligats, de tota manera, a la greu suposició que el mot occità fos una adaptació del fr. ant. *tref* segons el rar model d'oc. ant. *cap* = fr. ant. *chief*.

Si és així ja resulta més simple admetre que *tref* vingui del ll. TRABS. Més que més essent possible de creure que, en part del romànic, es vagi introduir una declinació analògica TRAPS, TRAFEM, que permetria considerar ben autòctona i hereditària la forma occitana.